

N:o 16.

Ank. till Riksd. kansli den 20 april 1894, kl. 7 e. m.

Betänkande, angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter.

§ 3 i gällande förordning angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter har följande lydelse:

B. Bevillningsavgift af bankbolag med sedelutgifningsrätt.

§ 3.

Enskild bank, som eger *sedelutgifningsrätt*, skall, förutom bevillning af fast egendom samt af inkomst, erlägga en afgift af tio kronor för hvarje tusen kronor af det högsta belopp af bankens sedlar, som på en gång under nästföregående året varit utlemnade i rörelsen; och är styrelsen för sådan bank skyldig att, till upplysning vid denna afgifts debitering, inom den 15 januari hvarje år till Kongl. Maj:ts befallningshafvande aflemna en genom intyg af det utaf Kongl. Maj:ts befallningshafvande förordnade ombud bestyrkt uppgift å nyssnämnda sedelbelopp; egande Kongl. Maj:ts befallningshafvande att efter uppgiftens erhållande ofördröjligen vidtaga åtgärder för berörda afgifts indrifning och redovisning.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 32, har herr *W. Skytte*, hemställt, »att Riksdagen, för den händelse den beslutar att den

Bih. till Riksd. Prot. 1894. 5 Saml. 1 Afd. 16 Häft. (N:o 16.)

särskilda bevillningsafgiften å enskilda bankernas sedelutgifning fortfarande skall utgå med 10 pro mille, måtte stadga, att skatten skall för hvarje bank beräknas efter det sedelbelopp, banken i medeltal under nästföregående år haft på en gång utelöpande».

Till stöd härför har motionären anført, bland annat, följande:

»Den sedelemission, som mot lagbestämda vilkor rörande grundfondshypotek och guld-kassa samt mot solidarisk ansvarighet af samtliga lotte-gare är de enskilda bankerna medgifven, har varit det medel, hvarigenom de iståndsatts att vidga sin, näringslifvet främjande och stödjande verksamhet till att omfatta alla delar af landet. Genom den kostnadsfria kassa, som beredts dem i deras egna sedlar, har det varit dem möjligt att hålla kontor på en mängd platser, der inkomsten eljest omöjligen skulle räckt till att täcka kostnader och förluster, samt äfven åt dessa mindre och aflägsnare orter bereda samma fördelar och lättnader som egentliga bankplatser.

Emissionen af egna sedlar är emellertid långt ifrån alldeles kostnadsfri. De fordringar, som ställas på den moderna banksedelns tillverkning, sedlarnes snabba förbrukning, enär allmänheten numera icke finner sig vid att, som fordom, mottaga slitna eller smutsade sådana, och den omfattande kontroll, som denna rörelse kräfver, medföra redan mycket anse-liga kostnader. Den kassa i guld och riksmünt, som bankerna vid sina hufvudkontor samt vid afdelningskontor i Stockholm eller hos vexlingsombud derstädes måste hålla för sedlarnes inlösning, torde i allmänhet medtaga omkring hälften af den återstående räntevinsten på sedelutgifningen. Kommer så härtill den särskilda sedel-skatten, måste erkännas, att sagda vinst i ytterlig grad reducerats, och genom förliden Riksdags beslut torde den ha nedbragts till den punkt, då bankerna med tvekan måste fråga sig, huru vida upprätthållandet af de mindre kontoren längre är dem möjligt.»

Sedan motionären härpå erinrat, hurusom sedelskatten, efter att hafva under många år utgått med 2 kronor, derefter höjts år 1887 till 3 kronor, 1892 till 5 kronor samt af sistlidet års Riksdag till 10 kronor, allt per tusen å bankernas utelöpande sedelstock, anför motionären vidare:

»Skattens tryckande och hämmande verkan visar sig just på den punkt af banksystemet, der detta är ömtåligast på samma gång som oundgängligast. I de stora städerna upphör ingalunda bankrörelsen genom de enskilda bankernas indragning eller förlamning. Det är de vida sträckor af vårt land, som ligga fjerran från storstäderna, det är dessa som hotas och som komma att blifva lidande, om åtgärden medför det

resultat, som den synes åsyfta, nemligen att drifva den enskilda bankrörelsen bort från dessa områden och koncentrera den liksom all annan bankrörelse inom de större städerna.

Men det tryck, denna skatteförhöjning kommer att utöfva på bankerna och genom dem på den allmänna rörelsen, ökas i ytterlig grad genom den beräkningsgrund, efter hvilken denna bevillningsafgift nu utgår. Den utdebiteras nemligen efter det högsta belopp af bankens sedlar, som på en gång under året varit utlemnade i rörelsen.

För hvar och en, som har någon kännedom om varuomsättningens och penningrörelsens gång, är väl bekant, att denna under årets lopp i tilltagande och aftagande liflighet företer en viss, temligen regelbunden periodicitet. På olika tider i olika trakter, beroende på dessa traktors näringsförhållanden och arten af de industrier, der företrädesvis drifvas, kräfver den lifligare omsättningen ett större quantum omsättningsmedel än vanligt. Rörelsen drager då till sig en betydande mängd sedlar utöfver hvad den eljest under året använder; sedan dessa sedlar en kort tid tjenstgjort, återvända de till banken. För att tala om den provins, jag närmast känner, börjar i Skåne denna rörelsens stegring vanligen de sista dagarne i augusti, stiger derefter under september och ännu raskare under oktober månader samt uppnår sin höjdpunkt vid sjelfva slutet af oktober, för att derefter i temligen jemnt fallande åter sjunka ned till sitt minimum. Det är spanmåls- och hvitbetsskörden, som då föres i marknaden, arrenden och hyror, som betalas o. s. v. En ansenlig del af denna stegrade sedelemmission, nemligen den del, som utgör sjelfva dess topp, håller sig blott ute en eller annan vecka i slutet af oktober, och den räntevinst, bankerna härå kunna göra sig, blir således mycket obetydlig och motsvarar icke ens sedelkostnaden. Vid en diskontosats af 4 procent, en låne- och kreditivränta af $4\frac{1}{2}$ procent, blir bankernas ränteinkomst för denna extraemission under oktober månads båda sista veckor mindre än $\frac{1}{5}$ procent. Men för det ökade antal sedlar, bankerna härvid utgifva, går ensamt sedelskatten till 1 procent, motsvarande för sagda tid en årsränta af 26 procent. För att betjena rörelsen och ej behöfva strypa den just i det ögonblick, då den af sin egen natur nödvändigtvis starkast vidgar sig, måste banken således betala i skatt fem gånger mer än den af sin sedelökning har i inkomst.

Den höga sedelskatten och den orimliga grunden för dess utdebitering hotar sålunda att beröfva vårt enskilda banksystem dess för landet gagneligaste egenskaper, nemligen dess förmåga att betjena äfven småplatserna och dess förmåga af elasticitet, det vill säga dess möjlighet

att utan för stor svårighet och kostnad vid verkligt behof vidga sin sedelemission och med densamma noga följa affärsrörelsens egen gång. Äfven ur billighetens och rättvisans synpunkt är denna skatteberäkningsgrund förkastlig, ty hvarje på en näring lagd bevillningsafgift borde väl afmätas efter den sida af rörelsen, som lemna eller åtminstone afser att lemna vinst, och icke omfatta äfven den, som lemna och måste lemna påtaglig förlust.

Derjemte hafva af statsrådet och chefen för finansdepartementet med skrifvelse af den 7 sistlidne februari till utskottets kännedom öfverlemnats två från de enskilda bankernas syndikat till bemälda departementschef ingifna framställningar så lydande:

Till herr statsrådet och chefen för Kongl. finansdepartementet.

Innevarande års Riksdag har beslutit att från och med år 1894 höja afgiften för de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt från fem kronor till tio kronor för hvarje tusen kronor af det högsta belopp af bankens sedlar, som på en gång under nästföregående året varit utlemnade i rörelsen.

För den oro och de farhågor detta beslut väckt hos de enskilda bankernas målsmän har syndikatet ansett sig böra hos herr statsrådet göra sig till tolk.

Afgiften för de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt höjdes vid 1892 års riksdag från tre till fem kronor för tusen. Genom den nu skedda förhöjningen af nämnda afgift har densamma således under loppet af två år mer än tredubblats. Den grund, som af innevarande års Riksdag för afgiftens förhöjande åberopades, var, förutom behofvet af ökade statsinkomster, den stora vinst de enskilda bankerna skulle af sedelutgifningen skörda. Oafsedt nu att denna vinst synes af de riksdagsmän, som under öfverläggningen i frågan härom yttrat sig, hafva allt för högt beräknats, tillåter sig syndikatet påpeka, att de enskilda bankerna jemväl för denna vinst äro underkastade inkomstbevilling.

Enligt hvad herr statsrådet har sig väl bekant, inträffar vid årligen återkommande perioder att bankerna, ofta för allenast mycket kort tid, nödgas utsträcka sin sedelutgifning icke obetydligt utöfver den vanliga medelnivån. Derigenom att afgiften af Riksdagen bestämts skola beräknas å det högsta belopp af bankens sedlar, som på en gång varit

under året utelöpande, blir densamma i sjelfva verket betydligt högre och drabbar bankerna ojemförligt tyngre, än om nämnda afgift, på sätt rättvisa och billighet fordrat, beräknats å medelbeloppet af under året utelöpande sedlar.

Den nu beslutade förhöjningen af ifrågavarande afgift, men ännu mera sättet, hvarpå, enligt hvad förut är nämndt, samma afgift skall beräknas, nödvändiggör emellertid för bankerna att hädanefter söka, så vidt möjligt, undvika att öka beloppet af sina på en gång utelöpande sedlar utöfver hvad den vanliga rörelsen fordrar. Bankernas förmåga att vid de tider, då ökade rörelsemedel krävas, på ett tillfredsställande sätt betjena allmänheten, minskas härigenom i icke oväsentlig grad. Men för att kunna förut beherska sin sedelutgifning torde bankerna dessutom nödgas tillgripa ett ytterligare medel, hvilket för allmänheten lär blifva ännu känbarare, nemligen indragning af de afdelningskontor, hvilka endast genom sedelutgifningsrättens åtnjutande kunna skyddas mot förlust.

För 1894 kommer den beslutade skatteförhöjningen att desto tyngre drabba bankerna som flertalet af desamma, i okunnighet om att en sådan förhöjning skulle komma att beslutas, redan under den tid af innevarande år, som föregått beslutet om afgiftens höjande, torde hafva utsträckt sin sedelutgifning vida utöfver rörelsens vanliga kraf.

Till de af syndikatet nu antydda åtgärderna att inskränka sedelutgifningen till det för den vanliga rörelsens behof oundgängligen nödvändiga äfvensom att indraga de mindre afdelningskontoren manas de enskilda bankernas målsmän jemväl af en annan farhåga, från hvilken de icke kunnat frigöra sig, nemligen att den nu beslutade skatteförhöjningen endast är ett steg på den väg, hvarpå Riksdagen torde hafva för afsigt att beröfva bankerna den dem af Kongl. Maj:t i laga ordning medgifna rätt till utgifvande af egna sedlar. Det är jemväl denna farhåga hos de enskilda bankerna, syndikatet trott sig böra för herr statsrådet framhålla. Stockholm den juni 1893.

På syndikatets vägnar:

V. Tempelman.

C. Eberstein.

K. A. Wallenberg.

C. G. Wästfelt.

Till herr statsrådet och chefen för kongl. finansdepartementet.

I skrifvelse sistlidne juni tillät sig syndikatet framhålla, hurusom det af innevarande års Riksdag fattade beslut, enligt hvilket afgiften å de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt, hvilken afgift år 1892 höjts från tre till fem kronor per ettusen kronor af utgifna sedlar, ytterligare från och med 1894 förhöjdes från fem till tio per mille å bankernas hela emission, väckt de allvarligaste bekymmer hos dessa bankers målsmän såväl till följd af storleken i och för sig af nämnda afgift som äfven och i synnerhet genom det sätt, hvarpå afgiften skulle beräknas.

Riksdagens berörda beslut har sedermera blifvit af Kongl. Maj:t kungjordt till efterrättelse, och föga förhoppning för de enskilda bankerna att, åtminstone under närmaste tiden, vinna nedsättning i den beslutade skattesatsen torde förefinnas. Om de enskilda bankerna således för sin sedelutgifning skola underkastas en så dryg beskattning — utöfver den allmänna bevillningen å inkomst — som den här ofvan omförmälda, synas dessa banker dock kunna med skäl vänta, att ifrågakomma afgift icke beräknas på ett mot rättvisa och billighet stridande sätt.

Det föremål, som med förevarande beskattning afses att träffa, är, enligt hvad såväl motionärerna yttrat som den inom Riksdagen i ärendet förda öfverläggningen gifver vid handen, den särskilda vinst bankerna anses draga af rättigheten att utgifva egna sedlar. Häraf torde följa, att sådan afgift ej bör utgå för annan sedelutgifning än den, som bringar bankerna vinst. Enligt hvad herr statsrådet torde hafva sig väl bekant, inträffar under årligen återkommande perioder, att bankerna för att tillgodose sina kunders behof af ökade omsättningsmedel under den lifligaste affärstiden nödgas utsträcka sin sedelutgifning icke obetydligt öfver den vanliga medelnivån. Då dessa perioder emellertid äro mycket korta, hvarefter beloppet af sedlar, som sålunda utöfver rörelsens vanliga behof utgifvits, åter inflyta till bankerna, kunna bankerna af nämnda sedelbelopp ej draga någon vinst, fastmera torde ofta inträffa, att inkomsten för sådan sedelutgifning ingalunda betäcker den kostnad bankerna i och för densamma nödgats vidkännas. Vill man därför med berörda afgift träffa allenast bankernas vinst å sedelutgifningen, måste afgiften beräknas endast å den sedelemmission, hvarå bankerna kunna antagas hafva inkomst utöfver kostnaderna, eller å det sedelbelopp, som under året i allmänhet varit ute i rörelsen, hvilket,

då annan tillförlitlig grund för detsammias beräkning saknas, får anses motsvara *medelbeloppet* af sedlar, som bankerna under året haft utelöpande.

Frågan har äfven en annan sida. Bibehålles den nu antagna grunden för beräkning af ifrågavarande afgift, nödgas bankerna, på sätt redan i förut åberopade skrifvelse påpekats, söka, såvidt möjligt, undvika att vid något tillfälle utsläppa sedlar till högre belopp än rörelsens vanliga behof kräfver. Det har hittills och med rätta såsom den förnämsta förtjensten hos det enskilda banksystemet framhållits dessa bankers förmåga att genom användandet af obegagnad sedelutgifningsrätt städse kunna utan svårighet lämpa sig efter den allmänna rörelsens behof af omsättningsmedel. Denna elasticitet hos det enskilda bankväsendet blir genom det sätt, hvarpå nu nämnda afgift bestämts att utgå, betydligt förminskad. Den, som härpå blir mest lidande, är emellertid tvifvelsutän allmänheten, som just vid de tillfällen, då den för omsättningens obehindrade gång är mest i behof af rörelsemedel, icke kommer att få sina rättmätiga kraf härå tillgodosedda.

Då den för afgiftens beräkning fastställda grund således icke kan anses rättvis eller billig, då den derjemte upphäfver eller åtminstone förringar en af banksystemets bästa egenskaper och då den härigenom blir till verklig skada lika mycket för allmänheten som för bankerna, har innevarande års allmänna bankmöte ansett sig böra genom syndikatet för herr statsrådet framhålla önskvärdheten, att den i år beslutade förhöjda afgiften å de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt måtte, om densamma kan anses böra framgent bibehållas, åtminstone endast beräknas å medelbeloppet af sedlar, bankerna haft utelöpande under året näst före det, för hvilket afgiften utgår.

Stockholm den 14 november 1893.

Carl Herelow.

V. Tempelman.

G. Gihl.

W:m Ulander.

K. A. Wallenberg.

I intet af ofvanberörda förslag har angifvits, huruledes förslagsställarne tänkt sig det medelbelopp skola beräknas, efter hvilket de påyrka att ifrågavarande bevillningsavgift måtte utgå. Motionären har dock sedermera till utskottet ingifvit alternativa förslag till ändring af ofvanintagna §; varande dessa förslag så lydande:

B. Bevillningsavgift af bankbolag med sedelutgifningsrätt.*(Alternativ 1.)*

Enskild bank, som eger sedelutgifningsrätt, skall, förutom bevil-
ning af fast egendom samt af inkomst, erlägga en afgift af tio kronor
för hvarje tusen kronor af det sedelbelopp, banken i medeltal under
nästföregående år haft utelöpande; och är styrelsen för sådan bank
skyldig att såsom grund för beräkningen af detta medeltal inom den
15 januari hvarje år till Kongl. Maj:ts befallningshafvande aflemna ur
bankens räkenskaper utdragna och af det utaf Kongl. Maj:ts befall-
ningshafvande förordnade ombud vederbörligen bestyrkta veckoupp-
gifter, utvisande det sedelbelopp, banken under hvarje *vecka* af näst-
föregående året haft i rörelsen utelöpande; egande Kongl. Maj:ts be-
fallningshafvande att, efter dessa uppgifters erhållande och sedan me-
deltalet af bankens sedelutgifning blifvit enligt desamma beräknadt,
ofördröjligen vidtaga åtgärder för ifrågavarande bevillningsavgifts in-
drifning och redovisning.

(Alternativ 2.)

Enskild bank, som eger sedelutgifningsrätt, skall, förutom bevil-
ning af fast egendom samt af inkomst, erlägga en afgift af tio kronor
för hvarje tusen kronor af det sedelbelopp, banken i medeltal under
nästföregående år haft utelöpande; och skall till grund för beräkningen
af detta medeltal läggas de uppgifter å beloppet af bankens utelöpande
sedlar, som innehållas i de officiella månadsrapporter, banken egt skyl-
dighet att för hvarje *månad* under nästföregående året till kongl. finans-
departementet ingifva; egande Kongl. Maj:ts befallningshafvande att,
sedan medeltalet af bankens sedelutgifning blifvit enligt dessa uppgifter
beräknadt, ofördröjligen vidtaga åtgärder för ifrågavarande bevillnings-
avgifts indrifning och redovisning.

Till utredning i hvad mån en ändring af nu gällande bestämmelser
i ofvan angifna syfte skulle inverka på beloppet af sedelskatten har
utskottet låtit uppgöra nedan intagna tabell.

Tabell, utvisande de solidariska bankernas sedelutgifning enligt bankinspektörens månatliga sammandrag för år 1893.

		Utelöpande enskilda banksedlar.									
		Lägsta belopp.			Högsta belopp.			Medeltal för tolf månader.		Skilnaden mellan högsta beloppet och medeltalet.	
		Datum.	Kronor.	ö.	Datum.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
1	Skånes enskilda bank.....	31 juli	7,847,304	25	31 okt.	10,093,424	25	8,936,516	12	1,156,908	13
2	Vermlands d:o	31 jan.	1,615,049	50	30 sept.	1,826,689	50	1,727,754	50	98,935	—
3	Kopparbergs d:o	31 jan.	1,755,331	—	30 april	2,438,046	—	2,014,161	42	423,884	58
4	Östergötlands d:o	31 juli	1,600,277	50	31 okt.	2,001,067	50	1,801,796	25	199,271	25
5	Smålands d:o	31 juli	2,272,481	—	31 okt.	2,613,226	—	2,446,828	50	166,397	50
6	Örebro d:o	31 juli	1,687,011	50	30 sept.	1,948,251	50	1,823,806	50	124,445	—
7	Mälarprovinsernas d:o	31 aug.	2,428,585	—	30 sept.	2,968,665	—	2,698,130	42	270,534	58
8	Göteborgs d:o	31 juli	2,979,275	—	30 nov.	3,303,130	—	3,129,075	—	174,055	—
9	Stockholms d:o	30 april	3,277,800	—	30 nov.	3,715,140	—	3,485,930	—	229,210	—
10	Norrköpings d:o	31 aug.	1,438,555	—	31 dec.	1,851,110	—	1,655,207	50	195,902	50
11	Hallands d:o	31 jan.	1,090,835	—	30 sept.	1,359,205	—	1,214,679	17	144,525	83
12	Sundsvalls d:o	30 nov.	3,274,215	—	30 sept.	3,755,545	—	3,490,735	42	264,809	58
13	Christianstads d:o	28 febr.	3,483,955	—	31 okt.	4,257,140	—	3,850,800	83	406,339	17
14	Enskilda banken i Venersborg	31 jan.	833,815	—	31 dec.	1,001,025	—	938,336	66	62,688	34
15	Skaraborgs läns enskilda bank	31 dec.	1,817,265	—	31 okt.	2,210,120	—	1,994,437	92	215,682	08
16	Gefleborgs d:o	31 jan.	1,314,730	—	30 april	1,922,145	—	1,561,332	08	360,812	92
17	Uplands d:o	31 aug.	2,027,725	—	31 mars	2,460,640	—	2,231,769	58	228,870	42
18	Vesterbottens d:o	28 febr.	1,934,510	—	30 sept.	3,064,520	—	2,461,412	08	603,107	92
19	Christinehamns d:o	31 jan.	668,005	—	30 sept.	843,790	—	760,156	25	83,633	75
20	Borås d:o	28 febr.	418,100	—	30 sept.	540,910	—	475,054	58	65,855	42
21	Södermanlands d:o	31 juli	1,090,210	—	30 sept.	1,419,505	—	1,267,673	33	151,831	67
22	Kalmar d:o	28 febr.	1,191,530	—	30 nov.	1,639,660	—	1,324,014	17	315,645	83
23	Gotlands d:o	31 aug.	384,525	—	31 okt.	492,855	—	424,488	33	68,366	67
24	Bohusläns d:o	30 sept.	925,245	—	30 nov.	1,097,265	—	987,949	17	109,315	83
25	Hernösands d:o	28 febr.	2,929,685	—	30 sept.	3,562,050	—	3,207,872	08	354,177	92
26	Helsinglands d:o	31 jan.	1,963,280	—	31 mars	2,315,895	—	2,163,320	—	152,575	—
Summa		—	—	—	—	64,701,019	75	58,073,237	86	6,627,781	89

Häraf framgår, att, derest ifrågavarande bevillningsafgift komme att beräknas — i stället för, såsom nu sker, efter det högsta under ett år utelöpande sedelbeloppet — efter den af motionären i alternativ 2 angifna grund, skulle sedelskatten under i öfrigt oförändrade förhållanden minskas med omkring 66,000 kronor årligen. Härvid är emellertid att märka, att, då ofvanberörda utaf bankinspektören öfver de enskilda sedelutgifvande bankernas ställning upprättade månadssammandrag — det enda material som för ifrågavarande beräkning stått utskottet till buds — utvisa, ej det högsta under månaden utelöpande sedelbeloppet utan allenast beloppet af de vid hvarje månads slut utelöpande sedlar, förutnämnda summa, 66,000 kronor, endast är att anse såsom approximativ.

Utskottet inser visserligen, att den nu bestämda, sedan lång tid tillbaka gällande grund för ifrågavarande bevillningsafgifts beräkning i vissa fall kan, på sätt af motionären framhållits, medföra afsevärda olägenheter, men då enligt utskottets förmenande tillräckliga skäl ej föreligga att nu — hvilket blefve en följd af ett antagande i en eller annan form af föreliggande förslag — i ej oväsentlig mån minska ifrågavarande bevillningsafgift, samt utredning ej heller förebragts i hvad mån den föreslagna nya grunden för berörda afgifts beräkning skulle, på det att icke dennas införande jemväl skulle föranleda minskning i förevarande statsinkomst, påkalla en ökning af sjelfva skattebeloppet, finner sig utskottet, i betraktande jemväl deraf att ifrågavarande bevillningsafgift blifvit så nyligen som af nästlidna Riksdag bestämd, sakna anledning till förordande af någon som helst ändring i härom nu gällande bestämmelser.

Den inkomst, som kommit statsverket till godo genom ifrågavarande bevillningsafgift, har i jemna hundratal kronor under nedannämnda år utgjort:

år 1890	198,600 kronor,
» 1891	202,400 »
» 1892	213,700 »
» 1893	322,700 »

På grund af hvad anfördt blifvit, hemställer utskottet,

att herr Skyttes ifrågavarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 20 april 1894.

På bevillningsutskottets vägnar:

H. CAVALLI.